

Вплив міжетнічних відносин на розвиток транскордонної співпраці

Олександр Соколовський, Національний університет «Львівська політехніка»

Досліджено особливості впливу міжетнічних відносин на розвиток транскордонної співпраці. Зазначається, що за умови реалізації ефективної етнонаціональної політики поліетнічні прикордонні регіони мають перевагу в тому, що національні громади сприяють налагодженню транскордонної співпраці, вони часто виконують роль посередників у міжрегіональних відносинах. Доведено, що міжетнічна співпраця має значний вплив на розвиток транскордонної співпраці, зокрема, важлива роль відводиться місцевим органам влади, які мають значну вагу приділяти питанням міжетнічних відносин у регіоні. Стверджується, що у розвитку транскордонної співпраці варто більше уваги надавати програмам та проектам, які спрямовані на покращення співіснування та розвиток національних меншин у прикордонних регіонах, де вони найчастіше проживають компактно, зокрема, представників національних меншин, національні товариства варто розглядати як партнерів у розвитку міждержавного діалогу, як чинник європейської інтеграції. Для успішного розвитку транскордонної співпраці важливим є розуміння потреб та інтересів етнічних спільнот того чи іншого регіону, врахування історичних, культурних чинників. Зазначається, що саме інтеграційна модель є ефективною у розвитку транскордонної співпраці, оскільки дає можливість різним етнічним групам та національним меншинам зберегти свою національну ідентичність, а також брати участь у регіональній та міждержавній співпраці. Наголошується, що для України важливим є європейський досвід використання можливостей співпраці з національними меншинами у поліетнічних регіонах, зокрема, корисними є напрацювання у цьому питанні Ради Європи, Стратегії ЄС для Дунайського регіону (EUSDR), Асоціації європейських прикордонних регіонів, які значну увагу приділяють дослідженню можливостей національних меншин у розвитку транскордонного співробітництва. Європейський досвід демонструє, що за правильної організації політики держави, а також врахування історичного досвіду участь міжетнічних груп у межах транскордонного співробітництва може мати позитивний вплив. Доведено, що транскордонна співпраця повинна обов'язково враховувати характер етнополітичних відносин у прикордонних регіонах, сприяти забезпеченню умов для розвитку етнокультурних особливостей національних меншин та вироблення механізмів міжетнічної взаємодії, співпраці органів місцевої влади та громадських організацій національних меншин.

Ключові слова: *транскордонна співпраця, міжетнічні відносини, національні меншини, Україна, ЄС, євро регіони, прикордонна співпраця*

The influence of interethnic relations on cross-border cooperation

Oleksandr Sokolovsky, National University "Lviv Polytechnic"

The research is based on the features of the influence of interethnic relations on the development of cross-border cooperation. It is noted that, provided effective ethno-national policies are implemented, multi-ethnic border regions have the advantage that national communities facilitate cross-border cooperation, and they often act as intermediaries in inter-regional relations. It has been proven that interethnic relations have a significant impact on the development of cross-border cooperation, in particular the importance of local authorities and national governments, which have a significant role to play in the issues of inter-ethnic relations in the region. It is argued that in the development of cross-border cooperation, greater emphasis should be placed on programs and projects aimed at improving the coexistence and development of national minorities in the border regions where they are most often living compactly, in particular representatives of national minorities; as a factor of European integration. For the successful development of cross-border cooperation, it is important to understand the needs and interests of the ethnic communities of a particular region, and to take into account historical, cultural factors. It is noted that the integration model is effective in the development of cross-border cooperation, since it enables different ethnic groups and national minorities to maintain their national identity, as

well as to participate in regional and inter-state cooperation. Each interethnic community in Europe has its own peculiarities, and therefore the general list of recommendations included in the European Charter does not list the granting of large permits to municipal regions. However, these documents formed the basis for cross-border cooperation in European regions, and the provisions contained therein strengthened activities in this field. An important fact is that most inter-ethnic cooperation activities are within the structures of the European Union. The most common term is "territorial cooperation" or "cross-border cooperation", which are understood as different types of cooperation programs. These programs support the promotion and implementation of joint projects of an international nature throughout the European Union and its neighbors. A specific form of cross-border cooperation is Euroregional. Its characteristic feature is the institutionalization of cross-border cooperation structures. These structures may be: interethnic associations, councils, secretariats, committees, working groups, etc. Euroregional cooperation is carried out within the Euroregion. The Euroregion can be seen as a formal structure of cooperation, adopted on the basis of agreements between interethnic local and regional authorities in order to deepen economic and social cooperation. It is emphasized that the European experience of using the opportunities of cooperation with national minorities in multiethnic regions is of great importance for Ukraine, in particular, the work of the Council of Europe, the EU Strategy for the Danube Region (EUSDR), the Association of European Border Regions, which receive considerable attention, is useful. national minorities in the development of cross-border cooperation. European experience demonstrates that, with proper organization of state policy and historical experience, the involvement of ethnic groups in cross-border cooperation can have a positive impact. Interethnic cooperation promotes political stability and reduces tensions in border areas, and has a positive impact on economic cooperation, development of education, science and culture. It is proved that cross-border cooperation must take into account the nature of ethno-political relations in the border regions, promote the provision of conditions for the development of ethno-cultural characteristics of national minorities and develop mechanisms of interethnic interaction, cooperation of local authorities and public organizations of national minorities.

Keywords: *cross-border cooperation, interethnic relations, national minorities, Ukraine, EU, Euroregions, trans-border cooperation*

Влияние межэтнических отношений на развитие трансграничного сотрудничества

Александр Соколовский, Национальный университет «Львовская политехника»

Исследованы особенности влияния межэтнических отношений на развитие трансграничного сотрудничества. Отмечается, что при реализации эффективной этнонациональной политики полиэтнические приграничные регионы имеют преимущество в том, что национальные общины способствуют налаживанию трансграничного сотрудничества, они часто выполняют роль посредников в межрегиональных отношениях. Доказано, что межэтнические отношения оказывают значительное влияние на развитие трансграничного сотрудничества, в частности, важная роль отводится местным органам власти. Утверждается, что в развитии трансграничного сотрудничества стоит больше внимания уделять программам и проектам, которые направлены на улучшение сосуществования и развитие национальных меньшинств в приграничных регионах, где они чаще всего проживают компактно, в частности, представителей национальных меньшинств, национальные общества следует рассматривать как партнеров в развитии межгосударственного диалога как фактор европейской интеграции. Для успешного развития трансграничного сотрудничества важно понимание потребностей и интересов этнических сообществ того или иного региона, учета исторических, культурных факторов. Отмечается, что именно интеграционная модель является эффективной в развитии трансграничного сотрудничества, поскольку дает возможность различным этническим группам и национальным меньшинствам сохранить свою национальную идентичность. Отмечается, что для Украины важным является европейский опыт использования возможностей сотрудничества с национальными меньшинствами в полиэтнических регионах, в частности, полезны наработки в этом вопросе Совета Европы, Стратегии ЕС для Дунайского региона (EUSDR), Ассоциации европейских приграничных

регионов, значительное внимание уделяют исследованию возможностей национальных меньшинств в развитии трансграничного сотрудничества. Межэтническое сотрудничество способствует политической стабильности и уменьшает напряженность в приграничных зонах, а также положительно влияет на экономическое сотрудничество, развитие образования, науки и культуры. Доказано, что для трансграничного сотрудничества важно учитывать характер этнополитических отношений в приграничных регионах, способствовать обеспечению условий для развития национальных меньшинств и выработки механизмов межэтнического взаимодействия, сотрудничества органов местной власти и общественных организаций национальных меньшинств.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, межэтнические отношения, национальные меньшинства, Украина, ЕС, еврорегионы, приграничное сотрудничество

Постановка проблеми.

Питання розвитку транскордонної співпраці стало особливо актуальним в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України. На розвиток транскордонної співпраці впливає багато чинників, зокрема, характер міждержавних відносин, економічні, культурні, історичні чинники, а також важливу роль відіграють міжетнічні відносини, які змінюються під впливом як внутрішньополітичних, так і зовнішньополітичних подій. Транскордонна співпраця передбачає врахування характеру етнополітичних відносин у прикордонних регіонах, забезпечення умов для розвитку етнокультурних особливостей національних меншин та вироблення механізмів міжетнічної взаємодії, забезпечення умов для вільного розвитку етнокультурної самобутності національних меншин, співпраці органів місцевої влади та громадських організацій національних меншин.

Транскордонна співпраця почала відігравати важливу роль у політиці ЄС ще з 60-х рр. ХХ ст. Саме з цього часу європейські дослідники привернули увагу до проблематики транскордонної співпраці. Розвиток транскордонної співпраці активізувався у 90-х рр. ХХ ст. і активно розвивається до сьогодні. Причиною значного зацікавлення транскордонною співпрацею стали геополітичні зміни на карті Європи та світу, а також складна система, в якій опинилися національні меншини.

Для того щоб уникнути можливих прикордонних конфліктів, держави Центрально-Східної та Східної Європи вирішили розпочати плідну транскордонну співпрацю, у якій активну участь беруть національні меншини. Україна є також важливим актором у розвитку транскордонної співпраці, а саму співпрацю держава розглядає як один із інструментів інтеграційної політики. Звичайно, що Україна лише перейшла до фази активної співпраці і почала залучати до неї і національні меншини, зокрема це відчутно в прикордонних регіонах України (Закарпатська, Одеська, Чернівецька, Львівська, Волинська, Івано-Франківська області).

Аналіз досліджень та публікацій.

Питання впливу міжетнічних відносин на розвиток транскордонної співпраці є малодослідженим, оскільки науковці більшу увагу приділяють вивченню політико-правових аспектів розвитку транскордонної співпраці. Значну увагу вивченню цього питання присвятили такі вчені, як В. Гоблик [1], А. Куцина [3], Н. Мікули [5], Я. Калат [2], Ю. Мателешко [4], Р. Чмелик [6] та інших. Значна частина науковців акцентує увагу на проблематиці розвитку прикордонних територій, діяльності євро-регіонів, культурному розвитку та співпраці прикордонних територій.

Серед зарубіжних дослідників особлива увага приділяється питанням ролі національних меншин у міжнародних та транскордонних відносинах у Центральній та Східній Європі, політичній участі та самоврядуванню національних меншин у державах-членах ЄС, зокрема, це праці М. Грети [10], М. Перкмана [12], М. Слюсарсіус [15], Г. Попеску [13], Е. Олівейра [11].

Значна частина європейських дослідників зазначає, що в сучасних умовах поглиблена транскордонна співпраця сприяє транспарентності кордонів, а тому зумовлює відсутність будь-яких конфліктів за умови, якщо не порушується внутрішнє законодавство жодної з держав-учасниць. Історично прийнято вважати, що наявність міжетнічних груп є передумовою до конфліктів та прикордонних сутичок, проте такі судження побудовані на стереотипах та неправильному втіленню зовнішньої політики держав. Сьогодні ЄС стала прикладом відкритості та інтегрованості, а національні меншини стали важливим рушієм розвитку в регіонах не тільки економіки, але і освіти та культури. На активність національних меншин у транскордонній співпраці впливають такі чинники, як зв'язки із етнічною батьківщиною, участь у міжнародних організаціях, функціонування між-державних інституцій (міжпарламентські групи, міжурядові комісії), налагодження системи культурного та інформаційного обміну. Національні меншини та місцеве самоврядування є основни-

ми рушіями транскордонної співпраці, і чим більш відкритою є політика держави, тим ефективнішою буде ця співпраця. Місцеві органи влади найближчі до міжетнічних груп, а тому їм найлегше зрозуміти суть проблеми та визначити перспективи і сфери розвитку співпраці. Найбільш ефективно в умовах України це відчутно в межах програми Польща-Україна-Білорусь, а також Україна-Словаччина-Угорщина-Румунія, а також у межах програм євро регіону Карпати, які виступають важливими інструментами політики сусідства ЄС.

Україна як учасниця багатьох програм ЄС повинна правильно розставити пріоритети та поглибити транскордонну співпрацю із максимальним залученням національних меншин. Правильне ведення політики зі сторони України не тільки стане запорукою успіху в умовах євроінтеграції з ЄС, але відкриє можливості національним меншинам активно працювати та розвиватися.

Актуальність дослідження також зумовлена недостатнім вивченням впливу міжетнічних відносин на транскордонну співпрацю, а також пошук основних механізмів здійснення ефективної транскордонної співпраці України в межах програми Східного партнерства, прикордонної співпраці та євро регіонів.

Мета дослідження – здійснити комплексний аналіз впливу міжетнічних відносин на розвиток транскордонної співпраці.

Методи дослідження.

У статті використано комплекс загальнонаукових методів, зокрема, теоретичного узагальнення, контент-аналіз, структурно-функціональний та інші. Методологічною основою дослідження транскордонного співробітництва є міждисциплінарний підхід, зокрема, поєднання системного і структурно-функціонального аналізу; інституціональний підхід – дослідження впливу міжетнічних відносин на транскордонне співробітництво.

Виклад основного матеріалу.

Європейське територіальне співробітництво на зовнішніх кордонах Європейського Союзу має два основні компоненти: політику згуртованості та європейську політику сусідства. Політика згуртованості призначена для зменшення розбіжностей між більш розвиненими регіонами та державами-членами Європейського Союзу та менш розвиненими, у той час як Європейська політика сусідства – це новий підхід у відносинах між ЄС та його сусідами, підхід, що містить глибоку міжетнічну транскордонну співпрацю. Україна також бере участь у міжетнічному транскордонному співробітництві, що були запропоновані у

межах Європейських інструментів сусідства та партнерства.

Утворення міжетнічних груп на кордонах є наслідком історичного розвитку. Різноманітність Європи вважається цінною характеристикою, яку слід використовувати і просувати. Це різноманіття можна помітити в соціальному та культурному житті всіх країн та регіонів з Європи. Протягом усієї історії Європи ці соціальні та культурні системи призвели до формування деяких політичних та адміністративних структур, а також до різних політичних акцій. Етнічні групи Європи народилися і прожили своє життя в найрізноманітніших соціальних і культурних ситуаціях. Тому вони не готові по жертвувати своїми звичаями лише для того, щоб гармоніювати з рештою Європи, особливо якщо це призведе до втрати різноманітності [5].

Незважаючи на свободу пересування всією Європою та ліквідацію кордонів, соціальні та культурні відмінності (зокрема, різні структури та адміністративні системи) будуть продовжувати існувати та відігравати важливу роль у міждержавних відносинах. Жодна країна в межах Європейського Союзу або поза ним не намагатиметься змінити свої традиційні структури, владу чи компетенцію через проблеми навколо прикордонної зони. Більше того, жодна країна ніколи не зможе повністю узгодити свої закони із законами сусідніх країн, і наслідки будуть відчуватися протягом більш тривалого періоду: економічні, соціальні та юридичні проблеми та перешкоди, що виникають у цьому процесі співпраці вплине на людей з обох боків кордону [3].

Транскордонна співпраця – це не нове явище, до якого залучаються міжетнічні групи. Люди та товари переміщувались через змінені кордони Європи з різною мірою легкості протягом останніх кількох століть. Однак після Другої світової війни Західна та Східна Європа були розділені на дві протилежні ідеологічні, а також географічні утворення. У Східній Європі посилювалася політична роль міжнародних кордонів, а, відповідно, й ступінь їхньої відкритості. Перетин кордонів став важким, якщо не неможливим; кордони стали майже непрохідними бар'єрами між народами. І навпаки, у Західній Європі політична та економічна функція міжнародних кордонів поступово зменшувалася в міру прийняття концепції Європейського співтовариства. Таким чином, двостороння або тристороння місцева або регіональна міжетнічна співпраця є ключовим моментом у запобіганні не тільки конфліктів чи психологічних бар'єрів, а насамперед для полегшення заснування партнерських відносин, що зменшить розбіжності, що існують в євро регіонах або подібних структурах [8].

На переконання українського дослідника Романа Чмелика, який у своїй дисертації «Сучасне українсько-польське пограниччя: державний кордон та ідентичність населення», стверджує що одним з найважливіших чинників, які вплинули на формування образу пограниччя стала національна ідентичність населення, яка безпосередньо пов'язана з мовою, релігією, історично, пам'яттю та міжетнічними відносинами. Динаміка міжетнічних відносин тісно пов'язана на трансформації категорій «свій/інший/чужий». До «чужих», у випадку польсько-українських відносин, стали зараховувати усіх, хто приїхав у післявоєнний час, зокрема й українців з-за Збруча. Проте згодом така категорія перестала бути визначальною у транскордонній співпраці [6].

Трансдордонне співробітництво міжетнічних груп, як наслідок, є європейською метою, яку слід здійснювати на місцевому та регіональному рівні у вигляді партнерства. Поява єврорегіонального явища в Європі пов'язана з розвитком місцевої автономії та регіоналізації, співпраця в межах євро-регіонів полягає у створенні прямих відносин між регіонами та міжетнічними громадами з одної та іншої сторони кордону. У Західній Європі ці євро-регіони працюють дуже ефективно, і переваги такої співпраці можна побачити у збільшенні економічних і комерційних відносин між країнами-членами, культурному, мистецькому та науковому обмінах, контактах між людьми, співпраці в галузі навколишнього середовища, розвитку трансдордонного співробітництва в різних сферах. Важливу роль у цій співпраці відіграє надходження від Європейського Союзу та інших фінансових міжнародних організацій коштів на інвестиції та програми співпраці в цих регіонах [4].

Загальні правові принципи міжетнічної трансдордонної співпраці були встановлені Радою Європи. Основи співпраці включені до Європейської рамкової конвенції про трансдордонне співробітництво між територіальними громадами чи органами влади. Вони були визначені на конференції в Мадриді 21 травня 1980 р. Зокрема, Стаття 2 пункту 1 Конвенції визначає «трансдордонне співробітництво» як будь-які спільні дії, спрямовані на зміцнення та подальший розвиток відносин сусідів між територіальними громадами чи владою двох або більше договірних Сторін, а також укладення угод та домовленостей, необхідних для досягнення спільних цілей [9].

Трансдордонна співпраця дещо обмежує громади та місцеві органи влади, оскільки змушена рахуватися і брати за основу внутрішнє законодавство держав. Під терміном «громада та територіальна

влада» Конвенція визначає як: «... окремих осіб, установи та органи влади, які реалізують місцеві та регіональні завдання та розглядаються національним законодавством кожної держави» [11].

Ця конвенція стала широко відомою як «Мадридська конвенція», що також включила в себе шаблони та контури угод, статутів та договорів, які можуть укладатися між територіальними громадами чи органами влади. Будь-яка держава, яка прийняла Конвенцію, зобов'язується сприяти та підтримувати трансдордонне співробітництво між етнічними групами і громадами та тим самим сприяти економічному і соціальному прогресу прикордонних районів, а також зміцнювати почуття спільності в Європі.

Не менш важливим для міжетнічної трансдордонної співпраці стала Європейська хартія прикордонних та трансдордонних регіонів [8]. Документ був прийнятий Радою Європи 20 листопада 1981 р. під назвою Європейська хартія прикордонних регіонів, яка містила єврорегіональну співпрацю на кордоні Німеччини та Нідерландів. Документ не є актом міжнародного права і розглядається як своєрідний список настанов щодо подальшої співпраці із зазначенням спільного напрямку розвитку та основних цінностей, які відповідають цінностям та цілям Договору про створення Європейського Союзу, а також Конституції ЄС.

Як додаток до цього Рада Європи прийняла Європейську хартію місцевого самоврядування 15 жовтня 1985 р. Хартія є вкрай важливою, оскільки дозволяє органам місцевого самоврядування та місцевим міжетнічним громадам право встановлювати співпрацю з підрозділами з інших країн та приналежність до них на принципах, визначених національним законодавством.

Слід зауважити, що кожна міжетнічна громада в Європі має свої специфічні особливості, а тому загальний список рекомендацій, який входить в Європейську Хартію, не перераховує надання великих дозволів муніципальним регіонам. Проте ці документи створили основу трансдордонної співпраці в європейських регіонах, а положення, що містяться в них, посилюють діяльність у цій галузі. Важливим фактом є те, що більшість заходів міжетнічної співпраці знаходиться в структурах Європейського Союзу. У ЄС міжетнічне трансдордонне співробітництво є однією з декількох визначених форм співробітництва та взаємодії між регіонами різних країн. Найбільш загальним терміном є «територіальне співробітництво» або «прикордонне співробітництво», які розуміються як різні види програм співпраці. Ці програми підтримують просування та реалізацію спільних проектів міжнарод-

ного характеру по всьому Європейському Союзу та його сусідами [1].

У межах територіального співробітництва можна виокремити: транскордонне співробітництво – це співпраця регіональних та безпосередньо сусідніх держав на місцевому рівні; міжрегіональне співробітництво – проводиться на місцевих та регіональних великих територіях; транснаціональна співпраця – включає райони, безпосередньо не сусідні один одному через державний кордон, здійснювані місцевими органами влади та іншими сторонами на місцевому та регіональному рівнях.

Програми співпраці посилюють інтеграційний процес та сприяють сталому розвитку Європейського Союзу. Реалізація запланованих заходів здійснюється за кількістю проектів, що виконуються за окремими програмами.

Специфічною формою міжетнічного транскордонного співробітництва є єврорегіональна співпраця. Її характерною особливістю є інституціоналізація структур транскордонного співробітництва. Ці структури можуть являти собою: міжетнічні асоціації, ради, секретаріати, комітети, робочі групи тощо. Єврорегіональне співробітництво здійснюється в межах Євро регіону. Хоча слід відмітити, що назва «Євро регіон» є лише терміном, який зазвичай використовується в транскордонному співробітництві, а також літературі, проте офіційного застосування в міжнародному законодавстві воно немає і відповідно немає законодавчо прийнятого визначення [15].

У визначенні євро регіону європейські дослідники вказують різні підходи. Для професора Антоні Гумера, викладача Університету в Барселоні, Євро регіон вважається обмеженою географічною територією, яка складається з частин території кордону, де місцеві органи влади координують та проводять спільні дії. Влада також координує проекти багатьма способами, не підриваючи внутрішнє законодавство. Умовою співпраці є реалізація проектів, вигідних для обох (або якщо учасників більше, то для всіх) сторін, які беруть участь у транскордонному співробітництві [7].

З іншого боку, деякі інституціоналісти, зокрема Маркус Перкман, мають інше бачення щодо євро регіонів. Згідно з визначенням, це робоча міжетнічна спільнота міст і сіл, інституціоналізована форма співробітництва в прикордонному регіоні. Вона має свою правосуб'єктність, є об'єднанням, зареєстрованим за законами країни, і не має окремої наднаціональної структури. Члени регіону є територіальними підрозділами, що утворюють робочу громаду, що проводяться Асамблеєю Євро регіону. Євро регіональне співробітництво задля розвитку

також сприятиме профспілкам, асоціаціям та окремим громадянам [12].

Але в будь-якому випадку, Євро регіон можна розглядати як формальну структуру співпраці, прийняту на основі угод між міжетнічною місцевою владою та регіональними органами влади з метою поглиблення співпраці у економічній та соціальній сфері. Нині прикордонні регіони, де взаємодіють між собою міжетнічні групи, включають більшість країн Європейського Союзу. На даний момент слід зазначити, що законодавство, що стосується транскордонного співробітництва, не виключає співробітництва євро регіональних держав, які не входять до Європейського Союзу, для регіонів, розташованих на зовнішніх кордонах Союзу. Існує можливість співпраці з країнами, що знаходяться за межами Співтовариства, які є особливо важливим на зовнішніх кордонах Союзу.

Також позитивну роль відіграють програми фінансової допомоги від Європейського Союзу, які підтримують транскордонну співпрацю в цих сферах. Створення нових євро регіонів базується на моделях співпраці, розроблених у Західній Європі, які вважаються найбільш ефективними та сталим зразком для багатьох нових проектів міжетнічного транскордонного співробітництва. На думку Едуарда Олівера, така співпраця буде вкрай ефективною за умови, якщо транскордонна співпраця міститиме всі аспекти суспільного життя. А також робить особливий акцент на тому, що найбільш ефективно євро регіони співпрацюють там, де не існує більше 3–4 етнічних груп [11].

На думку польської дослідниці Барбри Мроз, транскордонна міжетнічна група має вплив на такі ефекти: соціально-економічний розвиток, спільні проекти щодо захисту навколишнього середовища, постійне поліпшення умов життя людей, сприяння взаємним контактам між громадами, розвиток спілкування між сусідніми країнами. Звичайно, що деталі та більш конкретні цілі та шляхи їх реалізації визначені в угодах про створення статутів євро регіонів. Такий вид діяльності має значний вплив на створення безпеки в зонах, що входять до структур. Завдяки позитивним діям у багатьох сферах життя вплив міжетнічних відносин на транскордонну співпрацю містять такі аспекти:

- політичний – міжетнічна співпраця в межах Євро регіону стимулює розвиток контактів та добросусідських відносин як між місцевими громадами, так і на інституційному рівні;
- економічний – стосується розвитку громад та регіонів через усунення бар'єрів на шляху розвитку підприємництва. Відбувається зміцнення

наявної економіки, співпраця в межах просторової економіки;

- соціальний – характеризується прагненням підвищити рівень суспільства шляхом: зменшення рівня безробіття у зв'язку з розвитком транскордонного економічного співробітництва, сприяння діяльності, що сприяє створенню прямих робочих місць, та безпосередній допомозі людям, що займаються економічними ініціативами;

- екологічний – стосується вирішення загальних екологічних проблем, охорони та покращення навколишнього середовища, просторового планування, співпраці у запобіганні та боротьбі з катастрофами та стихійними лихами;

- культурний – стосується співпраці у просуванні регіону та зближення етнічних груп регіону між собою. Основними напрямками діяльності в цьому плані є використання та охорона спільної культурної спадщини, культурний обмін, співпраця в галузі освіти та розвитку освіти. У районах, де мешкають місцеві громади зі змішаною етнічною структурою, відбувається інтеграція громад, яка дотримується традицій та ідентичності [14].

З іншого боку, у процесі взаємодії етнічних груп між собою при транскордонному співробітництві виникали занепокоєння щодо заперечення національної ідентичності в цих регіонах через виникнення єврорегіональної ідентичності, що переносить на другий план поняття національної ідентичності. Єврорегіональна ідентичність не є загрозою для національної ідентичності, оскільки:

- поява регіональної ідентичності не супроводжується політичними рухами, спрямованими на встановлення чіткого національного або заміщення його;

- почуття зв'язку з регіоном та індивідуальної ідентифікації. Вони відіграють другорядну роль стосовно національної ідентичності або можуть і взагалі не виникати;

- почуття ідентичності, що зростає, дає відчуття вкоріненості єврорегіону та належності до національної держави, що надає реальний вимір громадянства і не протиставляється національній ідентичності;

- зменшення розриву між членами різних націй, яке відбувається в єврорегіонах, а також зародження національної ідентичності поза межами визначають національну ідентичність, роблячи їх більш відкритими. Національна ідентифікація, підсилюючи її сприйняття відмінностей етнічної, релігійної, мовної, моральної тощо, більш орієнтована на сприйняття традицій та історії громади, ніж на вираження відмінностей [2].

Єврорегіони, безперечно, сприяють міжетнічній інтеграції. Співпраця між сусідніми прикордонними районами дозволяє ефективно долати наявні перешкоди у співпраці та замінити їх взаємною довірою та добрими сусідськими відносинами, сприяючи толерантності до різних систем цінностей. Це супроводжується високою соціальною мобільністю, посиленням взаємного пізнання та розуміння різноманітності.

Висновки

Отже, міжетнічні відносини мають значний вплив на розвиток транскордонної співпраці, і тому місцеві органи влади та національні уряди, поряд із економічними, політичними проблемами, мають значну вагу приділяти питанням міжетнічних відносин у регіоні. У межах транскордонної співпраці варто більше уваги приділяти програмам та проектам, які спрямовані на покращення співіснування та розвиток національних меншин у прикордонних регіонах, де вони найчастіше проживають компактно. Варто розглядати представників національних меншин як партнерів у розвитку міждержавного діалогу, як чинник європейської інтеграції. Для успішного розвитку транскордонної співпраці важливим є розуміння потреб та інтересів етнічних спільнот того чи іншого регіону. Саме інтеграційна модель є ефективною у розвитку транскордонної співпраці, оскільки дає можливість різним етнічним групам та національним меншинам зберегти свою національну ідентичність, а також брати участь у регіональній та міждержавній співпраці. Важливо, щоб національні меншини мали усі умови для збереження етнокультурної самобутності. Для України важливим є європейський досвід використання можливостей співпраці з національними меншинами у поліетнічних регіонах, зокрема, корисним є напрацювання у цьому питанні Ради Європи, Стратегії ЄС для Дунайського регіону (EUSDR), Асоціації європейських прикордонних регіонів, які значну увагу приділяють дослідженню можливостей національних меншин у розвитку транскордонного співробітництва.

Варто відзначити, що європейський досвід демонструє, що за правильної організації політики держави, а також врахування історичного досвіду участь національних меншин у межах транскордонної співпраці є важливою та корисною. Практика показує, що міжетнічна співпраця сприяє політичній стабільності, а тому зменшує напруженість у прикордонних зонах, також позитивно впливає на економічну співпрацю, розвиток освіти, науки та культури, що дозволяє більш швидкому та ефективному обміну знаннями у прикордонних регіонах. Разом з тим можуть виникнути певні за-

грози, зокрема, посилений вплив сусідніх держав на окремі регіони через представників власної діаспори, втручання у внутрішні справи сусідніх держав. У межах ЄС поглибленість транскордон-

ної співпраці із повним залученням національних меншин сприяє транспарентності кордонів та економічному вирівнюванню регіонів та прикордонних областей.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Гоблик В. Роль євро регіонів у розвитку економічного співробітництва прикордонних регіонів України та країн-членів ЄС. *Економічна наука*. 2015. С. 14–17. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/7_2015/5.pdf.
2. Імплементация европейского опыта функционирования институционализированных структур транскордонного сотрудничества в Украине: проблемы та перспективи : доповідна записка / редкол.: Калат Я., Демедюк. Львів : Інститут регіональних досліджень ім. М. Долишнього НАН України, 2017. 16 с.
3. Куцин А. Р. Євро регіони: характеристика та принципи функціонування. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2016. № 851. С. 174–178.
4. Мателешко Ю. Головні аспекти і проблеми дослідження Карпатського євро регіону в українській науці (1993–2013). *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2013. № 2(31). С. 177–183.
5. Мікула Н. Євро регіони: досвід та перспективи. Львів : ІРД НАН України, 2003. 222 с.
6. Чмелик Р. Сучасне українсько-польське пограниччя: державний кордон та ідентичність населення : дис... на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук за спеціальністю 07.00.05 / Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів, 2018. 413 с.
7. Eurointegration, excellence and innovation across EU borders: a catalogue of good practices / Autonomus University of Barcelona. Department of Geography. 2018. 129 p. URL: https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/recot_crii_catalogue_0.pdf.
8. European charter for border and cross-border regions. Gronau. 2011. URL: https://www.aebr.eu/files/publications/110915_Charta_EN_clean.pdf.
9. European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities. Council of Europe. 1981. URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/106>.
10. Greta M. Euroregion in the role of management of structural aid and as a natural cluster. *Zeszyty naukowopolitechnij lodzkiej*. 2016. URL: http://repozytorium.p.lodz.pl/bitstream/handle/11652/1664/EUROREGION_RO-LE_MANAGEMENT_Greta_2016.pdf?sequence=1.
11. Oliveira E. Constructing regional advantage in branding the cross-border Euroregion Galicia-northern Portugal. *Regional Science*. 2015. № 1. P. 341–349. URL: <https://rsa.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/21681376.2015.1044020>.
12. Perkmann M. The rise of the Euroregion. A bird's eye perspective on European cross-border co-operation. Lancaster University. 2002. URL: <https://www.lancaster.ac.uk/fass/resources/sociology-online-papers/papers/perkmann-rise-of-euroregion.pdf>.
13. Popescu G. Transborder state reterritorialization in Eastern Europe: The Lower Danube Euroregion. 2006. URL: https://www.academia.edu/19171342/Transborder_State_Reterritorialization_in_Eastern_Europe_The_Lower_Danube_Euroregion.
14. Sitek B., Ukleja A. National Security – definition, character and determinants. *Studies on the quality of security*. 2012. 596 p. URL: https://www.researchgate.net/profile/Aleksandra_Ukleja2/publication/235984788_National_security_-_definition_character_and_determinants_Studies_on_the_quality_of_security_Bronislaw_Sitek_Aleksandra_Ukleja_ed_SBN_978-83-62753-208_Publisher_Alcide_De_Gasperi_University_of_Euro/links/0c96051531d1cd478d000000.pdf#page=145.
15. Slusarciuc M. Partnership and cooperation models in cross-border areas. *Acta Universitatis Danubis*. 2013. № 4. P. 267–279. URL: https://www.academia.edu/29588686/Partnership_and_Cooperation_Models_in_Cross-Border_Areas_The_Role_of_Borders_and_Cross-Border_Cooperation.

REFERENCES

1. Hoblyk, V. (2015). Rol yevrorehioniv u rozvytku ekonomichnoho spivrobitnytstva prykordonykh rehioniv Ukrainy ta krain-chleniv YeS [The role of the Euroregions fosters economic cooperation between Ukraine's border regions and EU Member States]. *Ekonomichna nauka – Economic sciences*. Retrieved from http://www.economy.in.ua/pdf/7_2015/5.pdf [in Ukrainian].
2. Implementatsiia yevropeiskoho dosvidu funktsionuvannia instytutsionalizovanykh struktur transkordonnoho spivrobitnytstva v Ukraini: problemy ta perspektyvy [Implementation of the European experience of functioning of institutionalized structures of cross-border cooperation in Ukraine: problems and perspectives]. (2017). Memorandum. Lviv: Instytut rehionalnykh doslidzhen im. M. Dolishnoho NAN Ukrainy [in Ukrainian].
3. Kutsyn, A. R. (2016). Yevrorehiony: kharakterystyka ta pryntsyipy funktsionuvannia [Euroregions: characteristics and principles of functioning]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politehnika" – Bulletin of Lviv Polytechnic National University*, 851, 174–178 [in Ukrainian].

4. Mateleshko, Yu. (2013). Holovni aspekty i problemy doslidzhennia Karpatskoho yevrorehionu v ukrainskii nauksi (1993-2013) [Main aspects and problems of Carpathian Euroregion research in Ukrainian science (1993-2013)]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu – Scientific Herald of Uzhhorod University*, 2(31), 177–183 [in Ukrainian].
5. Mikula, N. (2003). *Yevrorehiony: dosvid ta perspektyvy [Euroregions: experience and perspectives]*. Lviv: IRD NAN Ukrainy [in Ukrainian].
6. Chmelyk, R. (2018). Suchasne ukrainsko-polske pohranychchia: derzhavnyi kordon ta identychnist naselennia [The contemporary Ukrainian-Polish border: the state border and population identity]. *Candidate's thesis*. Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy. Lviv [in Ukrainian].
7. Eurointegration, excellence and innovation across EU borders: a catalogue of good practices. (2018). Autonomus University of Barcelona. Department of Geography. Retrieved from https://ec.europa.eu/futurium/en/system/files/ged/recot_crii_catalogue_0.pdf.
8. European charter for border and cross-border regions. (2011). Gronau. Retrieved from https://www.aebr.eu/files/publications/110915_Charta_EN_clean.pdf.
9. European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities. (1980). Council of Europe. Retrieved from: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/106>.
10. Greta, M. (2016). Euroregion in the role of management of structural aid and as a natural cluster. *Zeszyty naukowepolitechniji lodzkiej*. Retrieved from http://repozytorium.p.lodz.pl/bitstream/handle/11652/1664/EUROREGION_RO-LE_MANAGEMENT_Greta_2016.pdf?sequence=1.
11. Oliveira, E. (2015). Constructing regional advantage in branding the cross-border Euroregion Galicia-northern Portugal. *Regional Science*, 1, 341–349. Retrieved from <https://rsa.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/21681376.2015.1044020>.
12. Perkmann, M. (2002). The rise of the Euroregion. A bird's eye perspective on European cross-border co-operation. Lancaster University. Retrieved from <https://www.lancaster.ac.uk/fass/resources/sociology-online-papers/papers/perkmann-rise-of-euroregion.pdf>.
13. Popescu, G. (2006). Transborder state reterritorialization in Eastern Europe: The Lower Danube Euroregion. Retrieved from https://www.academia.edu/19171342/Transborder_State_Reterritorialization_in_Eastern_Europe_The_Lower_Danube_Euroregion.
14. Sitek, B., & Ukleja, A. (2012). National Security – definition, character and determinants. *Studies on the quality of security*. Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Aleksandra_Ukleja2/publication/235984788_National_security_-_definition_character_and_determinants_Studies_on_the_quality_of_security_Bronislaw_Sitek_Aleksandra_Ukleja_ed ISBN_978-83-62753-208_Publisher_Alcide_De_Gaspero_University_of_Euro/links/0c96051531d1cd478d000000.pdf#page=145.
15. Slusarciuc, M. (2013). Partnership and cooperation models in cross-border areas. *Acta Universitatis Danubius*, 4, 267–279. Retrieved from https://www.academia.edu/29588686/Partnership_and_Cooperation_Models_in_Cross-Border_Areas_The_Role_of_Borders_and_Cross-Border_Cooperation.

Соколовський Олександр Богданович
 Аспірант
 Національний університет «Львівська політехніка»
 79000, Львів, вул. Степана Бандери, 12

Sokolovskyy Oleksandr
 Ph.D.student
 National University "Lviv Polytechnic"
 12, Stepan Bandera st., Lviv, 79000, Ukraine

Email: sokolovskyylesyk95@gmail.com

ORCID: 0000-0002-0515-2367

Цитування: Соколовський О. Б. Вплив міжетнічних відносин на розвиток транскордонної співпраці. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2020. Т. 23, № 4. С.57–65.

Citation: Sokolovskyy, O.B. (2020). Vplyv mizhetnichnykh vidnosyn na rozvytok transkordonnoi spivpratsi [The influence of interethnic relations on cross-border cooperation]. *Scientific and theoretical almanac «Grani»*, 23 (4), 57–65.

Стаття надійшла / Article arrived: 02.03.2020